

სოფიო მოდებაძე
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მუსიკა და ადორნოს „ნეგატიური დიალექტიკა“

კვლევის მიზანია, განვიხილოთ ფრანკფურტის სკოლის წარმომადგენლის, XX საუკუნის გერმანელი ფილოსოფოსის ადორნოს „ნეგატიური დიალექტიკის“ გნოსეოლოგიური და მეთოდოლოგიური ასპექტები, რომელთა საფუძველზეც განვიხილავთ ადორნოს მიხედვით ახალი მუსიკის ფილოსოფიურ ინტერპეტაციას, კერძოდ, რატომ უწოდა ადორნომ ახალ მუსიკას უარყოფელი მუსიკა და როგორ განსაზღვრავს ახალი მუსიკის არსსა და დანიშნულებას სამყაროსთან მიმართებაში.

აღსანიშნავია, რომ ადორნო იყო კომპოზიტორი, მუსიკის და, საერთოდ, ხელოვნების კრიტიკოსი, თეორეტიკოსი და სოციოლოგი, ამავე დროს – ფილოსოფოსი და სოციალური მკვლევარი.

ადორნოს ძალიან მნიშვნელოვანი ნაშრომი აქვს „ახალი მუსიკის ფილოსოფიაზე“ (1949 წ.), განსაკუთრებით აღსანიშნავია მისი ნაშრომი „პოპულარული მუსიკის შესახებ“, რომელიც 1941 წელს გამოვიდა, და მისი ნაშრომი „მუსიკის სოციოლოგიის შესავალი“ (1968 წ.), რომელშიც მუსიკის სოციალურ ასპექტებზე საუბრობს, ხოლო ნაშრომში „პოპულარული მუსიკის შესახებ“ პოპმუსიკას და კლასიკურ მუსიკას უპირისპირებს ერთმანეთს.

ადორნოს მიერ დასმული პრობლემები თავისთავად აქტუალურია და გასათვალისწინებელი.

ჩვენ ძირითადად ყურადღებას ვამახვილებთ ადორნოს „ნეგატიურ დიალექტიკაზე“ და, შესაბამისად, XX საუკუნის მუსიკალურ-ფილოსოფიური კონცეფციების განხილვაზე.

აღსანიშნავია, რომ XX საუკუნე განსაკუთრებული სირთულეებით ხასიათდება, რადგან სციენტისტური და ტექნიცისტური ტენდენციების გაძლიერების შედეგად მუსიკაში განხორციელებულმა ცვლილებებმა დღის წესრიგში დააყენა, ხელახლა განესაზღვრათ მუსიკალური ხელოვნების აღქმისა და შეფასების, არსისა და დანიშნულების საკითხი.

ამრიგად, თემა აქტუალურია, რადგან მუსიკის ფილოსოფიური არსის კვლევა არის ის საფუძველი, რომელზეც დგას მუსიკალური აზროვნება.

დავიწყოთ ადორნოს „ნეგატიური დიალექტიკის“ განხილვით, რადგან ადორნო სწორედ ნეგატიური დიალექტიკის განხილვის მაგალითზე განიხილავს ახალ მუსიკას და მასში ნეგაციის განწყობილების დანერგვაზე საუბრობს, კერძოდ, ყურადღებას ამახვილებს საკითხზე, რომ ახალი მუსიკის ცნებასთან შეუთავსებელი ხდება პოზიტიური ტონი, საინტერესოა, რატომ.

აღსანიშნავია, რომ ადორნო შრომებში „ჰეგელის კვლევა“ (1963 წ.) და „ნეგატიური დიალექტიკა“ (1966 წ.) იცავს დიალექტიკის პირველად ფუნქციას, როგორც რეალურის გაგების საშუალებას.

თუმცა დიალექტიკა, რომლისკენაც ადორნოს სურს მობრუნება, არ არის „სისტემური“ ჰეგელის დიალექტიკა, ანუ „სინთეზისა“ და „შერიგების“ დიალექტიკა, ეს ნეგატიური დიალექტიკაა, განსხვავებით დადებითი დიალექტიკისგან, რომელიც წარმოდგენილი იყო, როგორც დაპირისპირებულთა ერთიანობა, ამ დაპირისპირებულთა ჰარმონიული ერთიანობის ნიმუშია მუსიკა პითაგორასთან, შემდეგ ჰერაკლიტესთან, ხოლო დიალექტიკა, როგორც თეორია, დასრულებულ სახეს იღებს უკვე ჰეგელის ფილოსოფიაში.

როგორც ცნობილია, ადორნო სინამდვილეს განიხილავს არა მყარ მოცემულობად, დასრულებულ სისტემად, მთლიანობად, არამედ ნეგაციის, დესტრუქციულის შემცველად. ე. ი. ადორნო ხაზს უსვამს არაიდენტურს, წინააღმდეგობრივს, არაჰარმონიულს, ირაციონალურს და უარს ამბობს „დამშვიდებულ ტოტალურობაზე“. შესაბამისად, თავისი ფილოსოფიის ცენტრში აყენებს ნეგატიურობას და ამუშავებს „ნეგატიურ დიალექტიკას“.

წიგნში „ნეგატიური დიალექტიკა“ სიტყვას „ნეგატიური“ აქვს ლოგიკური, ეთიკური, უტილიტარული, პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური მნიშვნელობა. ასე იძენს ნეგატიური დიალექტიკა წამყვან უნივერსალურ მნიშვნელობას (ადორნო, 2004, გვ. 10).

მისთვის ფილოსოფიური აზროვნება, ხელოვნება, კულტურა, სოციალურის ყოველგვარი პოზიტიურობა შეფასებულია „მოჩვენებით დადებითად“, რომლის ნეგაცია აუცილებელი ხდება.

რადგან ადორნოს მიზანია გამოააშკაროს თანამედროვე სამყაროს დისჰარმონიული და შეუთანხმებელი წინააღმდეგობები, ამისათვის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს ნეგატიურ დიალექტიკას იმ აზრით, რომ ნეგატიურ დიალექტიკას ყოველ პოზიტიურში „ყალბი ჭეშმარიტების“ აღმოჩენის როლი ეკისრება.

ადორნოს მიხედვით, ფილოსოფიამ, თუკი მას დროის ფეხდაფეხ სურს სიარული, საკუთარ წარსულთან კავშირი უნდა გაწყვიტოს იმისათვის, რომ გამოააშკაროს სამყაროს დისჰარმონიული და შეუთანხმებელი წინააღმდეგობები. ფილოსოფოსები კი, ადორნოს მიხედვით, უმეტესწილად, რეალობის გაკრიტიკების ნაცვლად, იძულებულნი არიან ირაციონალური გაარაციონალურონ, განსხვავებულის უნიფიკაცია და არაჰარმონიულის ჰარმონიზაცია მოახდინონ, მათი ეს ქმედება აშკარა მისტიფიკაციაა.

აკრიტიკებს რა წინამორბედ ფილოსოფოსებს, ადორნო თავისი ფილოსოფიის ცენტრში აყენებს „ნეგატიურ დიალექტიკას“.

ეს დიალექტიკა ორტაქტიანია, გამოიხატება ფორმულით „დამკვიდრება+უარყოფა“. მხატვრულ ნაწარმოებში ეს ორი ლოგიკური დონე წარმოდგენილია, როგორც ორი ერთდროულად არსებული და ამავე დროს შეურწყმელი მომენტი.

ასეთ ნაწარმოებში იდეალი, რომელიც ნაწარმოების საზრისს წარმოადგენს, როგორც სუბიექტური მზაობა უკეთესისთვის, გადაჭრით უარიყოფა, როგორც უტოპია.

ე. ი. ადორნოსთან დიალექტიკა დაყვანილია უარყოფაზე და ამის საზრისი ის არის, რომ უარყოფის მომენტი იმ ძალადაა წარმოჩენილი, რომელიც მოძრაობას ნეგაციებად აქცევს და ყოველი დადებითად წარმოჩენილი აღმოჩნდება უარყოფითის შემცველი.

ადორნო განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს ხელოვნებაზე, კერძოდ, კლასიკურ მუსიკაში ნეგაციის განწყობილების დანერგვაზე.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ შემთხვევითი არ არის ფრანკფურტელების მიერ კომპოზიტორების მუსიკალური ნაწარმოებების, ისევე როგორც მუსიკალური ინსტრუმენტების, სკრუპულოზური დეტალური განხილვის ფაქტები.

ხელოვნება თავის იმანენტურ სტრუქტურაში სინამდვილის ზუსტ სურათს იძლეოდა, რადგან ხელოვნებისათვის დამახასიათებელი იყო აფორმატულობა და ნეგატიურობა. აფორმატულობა არსებულის უკრიტიკო მიღებას გულისხმობდა, ხოლო ნეგატიურობა, პირიქით, უარყოფას, კრიტიკას.

ფრანკფურტელების აზრით, რაც უფრო ნამდვილია ხელოვნების ქმნილება, მით უფრო ძლიერია მისი ნეგატიური კრიტიკული ასპექტი და, ამ აზრით, მით უფრო ავტონომიურია ბაზისთან მიმართებაში და ამასთან ისიც მოცემული სისტემის გადალახვას და ადამიანის ემანსიპაციას ემსახურება.

ადორნოს მიხედვით, მოდერნისტულ მუსიკას მნიშვნელოვანი სოციალური და კულტურული ფუნქცია აკისრია, კერძოდ, ჰარმონიის, სრულყოფილებისა და დასრულებულობის კლასიკური ხელოვნების კანონების დამსხვრევის შემდეგ მუსიკა მკვიდრდება, როგორც ჩვენი სამყაროს დისჰარმონიისა და ფრაგმენტულობის დოკუმენტი და მხილება, როგორც სუბიექტსა და ობიექტს, „მე“-სა და საზოგადოებას შორის არშემდგარი შერიგების „სიგნალი“.

ამას ცხადად ადასტურებს მოდერნისტული მუსიკა, რომელშიც გადამწყვეტი როლი დისონანსს ენიჭება, რომელიც კეთილხმოვნებას სპობს. მუსიკა, სადაც უპირატესობა ენიჭება დისონანსს, აღიქმება, როგორც მომავალი ქაოსის გამოხატულება, ბგერების უწყესრიგო მოზღვაება.

ადორნოს აზრით, როცა მუსიკა პირველად დაეჭვდა არსებულის პოზიტიურობაში, იგი ახალი მუსიკა გახდა. „ახალი მუსიკის“ ცნებასთან შეუთავსებელია პოზიტიური

ტონი – არსებულის დამკვიდრება თავის მოცემულობაში, ამიტომ აღორნო ახალს უწოდებს უარყოფელ მუსიკას, სვამს საკითხს მუსიკაში „დამკვიდრებისა“ და „უარყოფის“ ახლებური დიალექტიკის შესახებ.

მაგალითად, ავანგარდულ მუსიკაში განხორციელებული ძვრები, მკვეთრი გარდატეხა ტონალური აზროვნებიდან ატონალიზმსა და სტრუქტურების აბსტრაქტული თამაშისაკენ ააშკარავენ სამყაროს დისჰარმონიასა და შეუთანხმებელ წინააღმდეგობებს. აღორნოსათვის დამკვიდრება ძველი მუსიკის პრეროგატივაა, როცა მუსიკა ჰარმონიის, რწმენის, მარადიული ღირებულებების წარუვალობის იდეით საზრდოობს და, ამდენად, ადამიანის უტოპიური ილუზიებით დამშვიდების ფუნქციას იღებს თავის თავზე.

ატონალური მუსიკის ძირითადი განმასხვავებელი თვისება არის დისონანსის თავისუფალი გამოყენება, მისი კონსონანსთან გათანაბრება და ტონალური ცენტრის უარყოფა.

მაგალითად, შონბერგის მუსიკა გამოირჩევა დისონანსური ჟღერადობით, რომლისთვისაც დამახასიათებელია მელოდიური ხაზის ტეხილი და მკვეთრი მოძრაობები, არიტმულობა, რიტმული ცვალებადობა.

ამით შონბერგი არღვევს კლასიკურ ტონალურ-ჰარმონიულ სისტემას და, ნაცვლად ამისა, მუსიკის სამყაროს სთავაზობს საწინააღმდეგო მოვლენას, სადაც ნიველირებულია ტონალური, ჰარმონიული საყრდენები და ფუნქციები.

შონბერგის ატონალური მინიატურები თხზ. 11, 16, 19, მისი საშინელი ზმანებებით აღსავსე „ყვირილის დრამა“, „მოლოდინი“ და, განსაკუთრებით, ვოკალური ციკლი „ღამის პიერო“ (1912 წ.) იწყებენ მუსიკალური ექსპრესიონიზმის ეპოქას.

შონბერგი შეგნებულად უარყოფდა ყოველგვარ „ძველი სილამაზეს“, იქნებოდა ეს ამაღლებული პათოსი თუ იმპრესიონისტული ტკბობა კოლორიტით. რომანტიკული სილამაზის იდეალი მისთვის აღარ არსებობს.

ამრიგად, შონბერგმა და მისმა მოწაფეებმა უარყვეს მანამდე არსებული მუსიკალური კანონები, მათი ატონალური მუსიკის ძირითადი პრინციპი სწორედ ტრადიციული მუსიკალური აზროვნების უარყოფაში გამოიხატა.

ექსპრესიონისტული მიმართულების კომპოზიტორები, უარყოფენ რა XIX საუკუნის ესთეტიკურ ნორმატივებს, ოფიციალურად აცხადებენ, რომ არ ეთანხმებიან მუსიკალური ხელოვნების ჩვეულებრივ სახეობრივ-ასოციაციურ გაგებას, შეგნებულად უარყოფენ მის იდეოლოგიურ და მორალურ-მქადაგებლურ ფუნქციას. არსებითად ეს იყო პირველი გამოვლინება მუსიკის ფაქტობრივი „დეიდოლოგიზაციისა“, რომელიც ტიპური გახდა თანამედროვე ავანგარდიზმისათვის.

მუსიკის ეთიკურ-აღმზრდელობითი ფუნქციის შესუსტება, მუზიციზმის მასობრივი ფორმებისაგან დაშორება, სოციალურ-პოლიტიკური ინდიფერენტულობა, ანტი-

რომანტიკული აჯანყება ესთეტიკური და ეთიკური ნორმების წინააღმდეგ, თვითმიზნური ფორმათშემოქმედება გადაიზარდა მომდევნო დროის ავანგარდისტულ უკიდურესობაში, აუტანელ უსულგულო ბგერით აბსტრაქციასა და ფორმის დესტრუქციაში.

ადორნოს მიხედვით, ეს არის ის ახალი მუსიკა, რომელთანაც შეუთავსებელია პოზიტიური ტონი. არსებულის დამკვიდრება თავის მოცემულობაში, ახალი მუსიკა, ადორნოს მიხედვით, შოკს, შიშს იწვევს.

მაგალითად, ადორნო ვებერნის ოპ.5 საკვარტეტო პიესის დისონირებულ ჟღერადობაში „რადაც თავზარდამცემს, უჩვეულოდ საშინელს გრძნობს“. 50-იან წლებში თავად ახალი მუსიკის ადებტებიც ვებერნის შემოქმედებას აღიქვამდნენ „შიშისა და ძრწოლის“ გამოხატულებად (ადორნო), ხოლო 60-იანი წლების მუსიკისმცოდნეობა ყოველგვარ „ბუნებრივ გამომსახველობას, მუსიკალურობის ნიშნებს „მოკლებულად“ აცხადებს.

ადორნო თანამედროვე მუსიკას ასე ახასიათებს: „მასში თითქმის არ დარჩა ადგილი სუბიექტისა და მისი ტანჯვისათვის“, ხოლო ის კომპოზიციები, „რომლებიც მიატოვა სუბიექტმა, სირცხვილისაგან იწვიან“ (ანჩელი, 1979, გვ.131).

ადორნოს აზრით: „შოკი, რომელსაც ეს მუსიკა ახდენს, არ არის სუბიექტური შთაბეჭდილება, ხოლო მუსიკაში გამოხატული შიში არ არის კომპოზიტორული სუბიექტის მიერ სამყაროს სუბიექტური განცდა, კომპოზიტორი ამ ობიექტური აზრობრივი მოცემულობის გამტარი ანუ მედიუმი, რომელიც ჩადებულია თავად ხელოვნების რაციონალურად გაშუქებულ, ისტორიულად განსაზღვრულ და ტექნოლოგიურად გამოხატულ მასალაში“ (წურწუშია, 2005, გვ. 20-21).

„ახალი მუსიკის“ ფილოსოფიური ინტერპრეტაციითა და „ნეგატიური დიალექტიკის“ განვითარებით ადორნო ღრმად ჩასწვდა თავისი დროის უარყოფით თავისებურებებს. „ახალ მუსიკაში“, ადორნოს აზრით, უარყოფითმა თავისებურებებმა ძირს დასცა და რეგრესის გზით წარმართა „მუსიკალური შემოქმედება“ და მუსიკის მოსმენის კულტურა.

„ადორნოს „ნეგატიური დიალექტიკის“ ამოსავალს მუსიკის სოციალური ბუნების აღიარება და მანკიერი საზოგადოებრივი ფორმების არსებობის მუსიკალური ანალოგია წარმოადგენდა. ადორნოს ნეგატიური დიალექტიკა არის „უარყოფის აბსოლუტის“ ძიება, რომელიც არსებულის პოზიტიურ აღქმას უნდა დაპირისპირებოდა და ნეგატიურად აესახა საზოგადოებრივი ანტაგონიზმი“ (წურწუშია, 2005, გვ. 21).

ცხადია, უპირველეს ყოვლისა, ადორნოს მხედველობაში ის კაპიტალისტური სინამდვილე აქვს, რომელშიც იგი ცხოვრობდა. იგი აკრიტიკებს მკაცრად განვითარებული კაპიტალიზმის საზოგადოებას, მის მომხმარებლურ დამოკიდებულებას ყველაფრის და, მათ შორის, მუსიკისადმი და, ამდენად, აკრიტიკებს სისტემას.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ აღორნო „არც ერთი სოციალური სისტემისათვის პასუხისმგებლობას არ კისრულობს“. მისი აზრით, „ორივეგან ერთნაირი ბიუროკრატიული აპარატი მართავს ინდუსტრიულ საზოგადოებას. იგი ერთნაირი გულმოდგინებით აკრიტიკებს როგორც კაპიტალიზმს, ისე სოციალიზმს“. „ყალბი იდეოლოგიის კრიტიკა იგივეა, რაც მუსიკალური „პოზიტიურობის კრიტიკა“ (წურწუშია, 2005, გვ. 22).

ამრიგად, აღორნოსათვის დიალექტიკა, ნეგატიური დიალექტიკის სახით, არის კრიტიკა ყოველგვარი სისტემის, გონების, განათლების, ძველ ტრადიციულ ფორმათა ბატონობის შესახებ.

აღორნო უარყოფით დიალექტიკას ამოცანად უსახავს იმას, რომ აზროვნებამ თვითკრიტიკის, ცნებითი აზროვნების დახმარებით საკუთარი ნაკლი და შეზღუდულობა უნდა გამოავლინოს. ამით უნდა გაარღვიოს ცნებითი სისტემების საზღვრები და მოძველებული აზროვნება, თვითუარყოფის გზით გავიდეს თავის გარეთ.

აღორნოს „სისტემურობა და განსაზღვრულობა ფილოსოფიაში აზრის შემოქმედებითი ძალის პარალიზებად“ მიაჩნია და სისტემის წინააღმდეგ ბრძოლით, ფაქტობრივად, რაციონალიზმს უცხადებს ბრძოლას“ (თევზაძე, 2002, გვ. 608).

მისი ნეგატიური დიალექტიკა მიმართულია რაციონალიზმის, როგორც „იდენტიფიცირების აზროვნების“ წინააღმდეგ, საერთოდ, ევროპული ფილოსოფიის ძველი, დიდი ტრადიციების წინააღმდეგ.

თუ რაციონალიზმი მისდევდა ფილოსოფიურ პოსტულატს: ცნებიდან ცნებაზე გადასვლითა და ცნებების მეშვეობით ყოველივე გადაელახა და ყოველივე წვდომილი ყოფილიყო, აღორნოსთვის მისადებია ნიცშესეული „ღმერთი მოკვდას“ ანალოგი „ირაციონალური მოკვდა,“ მაგრამ იგი უფრო ღრმად შეიჭრა სოციალურ პროცესებში.

მისი აზრით, არ არის საკმარისი რაციონალიზმი, აუცილებელია რეალური ინდივიდუალური პროცესების კვლევა მათ ნეგატიურობაში, იქ, სადაც მოქმედების ასპარეზი დათმობილი აქვს ნეგაციას და, ამდენად, რასაკვირველია, უარყოფით დიალექტიკასაც.

აღორნოსთან სიახლეს წარმოადგენს საკითხისადმი მეთოდოლოგიური მიდგომა. მისი ნეგატიური დიალექტიკა რაიმე კანონზომიერებას ან სინამდვილისა და აზროვნების კანონების ერთობლიობას კი არ წარმოადგენს, არამედ ეს არის კრიტიკული განწყობილება, რომელიც, მისი აზრით, უნდა განხორციელებულიყო ადამიანური ყოფიერების აქტებში, რომელიც წმინდა ლოგიკურის, რაციონალიზებული ცნობიერების ფარგლებს მუდმივად გაარღვევდა, რადგან უარყოფითი დიალექტიკა უნდა მომსახურებოდა ადამიანთა განწყობის ამოქმედებას, რომელიც მუდამ ახალს ითხოვს.

დიალექტიკური მეთოდის შემეცნებით, ასახვის მეთოდოლოგიურ მნიშვნელობაზე მიუთითებდა ფიზიკოსი პ. კაპიცა, რომელიც დიალექტიკას ბუნებითმეცნიერებისათვის თეორიული განზოგადების მეთოდად მიიჩნევდა და მოითხოვდა ექსპერიმენტული ფაქტების განსაკუთრებულ ღრმა ცოდნას.

ამის გარეშე დიალექტიკა თითქოს სტრადივარიუსის ვიოლინოა, ყველაზე სრულყოფილი ვიოლინოთა შორის, რომელზე დასაკრავად საჭიროა მუსიკოსობა და მუსიკის კარგი ცოდნა, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისეთივე შეცდომებს დაუშვებს, როგორსაც ჩვეულებრივი ვიოლინო.

ამგვარად, ნეგატიური დიალექტიკა არ აუქმებს წინააღმდეგობებს. ეს მისი არსებითი ნიშანია, რომელიც ვლინდება ან აზროვნების, ან ცნობიერების თავის თავთან წინააღმდეგობის სახით მისი შინაგანი გაორების გზით, ან რეალურში, საზოგადოებრივი ურთიერთობების, რაციონალურის და ირაციონალურის დაპირისპირებათა სახით და მისი მოხსნა ნიშნავს ერთი ფორმიდან მეორეზე, ახალ ფორმაში გადასვლას, ერთი მოდელიდან მეორე მოდელში წარმოდგენას. ე.ი. საბოლოოდ, უარყოფა მამოძრავებელი ძალა, ძველის დამანგრეველი, მაგრამ ამავე დროს ახალ ფორმათა განმსაზღვრელია, რადგან როცა მსჯელობა ეხება ნეგატიური დიალექტიკის მეთოდოლოგიურ მნიშვნელობას, აუცილებელია დიალექტიკის მოქმედების შემოსაზღვრა იმ ფარგლებით, სადაც აქტივობა, ქმედითობა, მოძრაობაა და სადაც თავს იჩენს ძველის დაგმობით და ახლის დადგენით წინსვლითი დინამიური ინტენციები.

ნეგატიური დიალექტიკის სფერო შემეცნებისა და სოციალურ ქმედებათა, აქტივობათა ასპარეზია. აქ მთელი ძალით ჩანს უარყოფითობის მასტიმულირებელი ძალა.

ნეგატიური დიალექტიკა არის არა მხოლოდ დადებითი დიალექტიკის მომენტი, არამედ ძირითადად წამყვანია, სადაც აღარ დგება დაპირისპირებულთა აუცილებელი ერთიანობის საკითხი და არც უარყოფის უარყოფის კანონის ფორმალური სქემა რჩება ძალაში.

ამ მხრივ, ადორნოს მიხედვით, მოდერნისტულ მუსიკას მნიშვნელოვანი სოციალური და კულტურული ფუნქცია აკისრია, ხელოვნება, რომელიც აღარ ისახავს მიზნად ქაოსის მოწესრიგებულ გადმოცემას, არამედ ცდილობს გადმოსცეს თავად ეს ქაოსი, ახერხებს გამოხატოს ის, რასაც იდეოლოგია მაღავეს.

ყოველივე ამის გამო ხელოვნება მკვიდრდება, როგორც ადამიანის საზომით შექმნილი სამყაროს სურვილი და უტოპიური წინასწარი განჭვრეტა, როგორც „სამყაროს არაპარმონიული ნეგატიურობის მხილება“.

Music and “negative dialectic” of Adorno

Summary

The aim of our research is to discuss the "negative dialectics" of Adorno, namely, why Adorno called the new music “the music of denial” and how he considers the meaning and purpose of the new music in the universe.

first of all is discussed the Gnosiological and methodological aspects, based on which we discuss the philosophical interpretation of Adorno about new music.

In the philosophical view, the study of music has a special meaning, because without determination of the philosophical essence and general regularities of music, it is impossible to study artistic - emotional, ideological-contextual or separate expressive methods of musical art and complex understanding.

XX century is characterized by particular difficulties, because in the twenty century enhancement of rational and technical tendencies impact music and cause dehumanization of music, due to which music doesn't unify kindness, beauty and trust any more in the harmony as it was presented in antiquity. Rationalization in the music causes strengthen of “Logos”, which in the modernism is degenerated into machine, cold "ration", computational mind, but the Melos, subjective origin of music is neglected. What about technical tendencies, the use of technical innovations of music changes musical sonority, the modern musical nature express not the inner world, emotions of the human, but “intonation” of outer world. This is a new era of machines, technique, and electricity; consequently, the boundless possibilities of noise of iron era, machinery equipment were burst onto music.

Hereof, it isn't accidental, the changes in music caused as a result of strengthening of scientific and technical tendencies raised the nature and purpose for re-definition of perception and assessment of musical art. Therefore, it is even more difficult to define philosophical aspects of music.

Thus, the theme of the given research is relevant, because the philosophical essence of music is the foundation of musical thought.

As it is known, Adorno considers reality not in the hard given, complete system integrity but negation, destructive insecurity. In order to expose disharmonic and disagreed contradictions of the modern world. It grants big importance to the negative dialectic in the

sense that the role of negative dialectic is to discover “false truth” in each positive. For him the philosophical thinking, art, culture, everyday social positivity, is assessed as the “positively imaginary”, the negation of which becomes necessary. In such way the negative dialectic gains the leading universal significance.

Adorno specific attention pays to art, namely introduction of negative mood in classical music. He calls new to a negative music and notes that negative characteristics put it down and conduct in negative way “musical creativity” and the culture of music hearing to the dialectic absolutism and everywhere thinking and rejection in social existence to fix leading role of negation. Music in which the priority is given to the dissonance, as the expression of the uncontained chaos, vowels disordered movement. This extreme of the music serves to a particular aesthetics of music, which is directed to the same music all the beauty of the grounds for denial of the remedy. Becomes rejection of “obsolete” national genre sources; The Melos conscious deformation, and its put to the nervous leaps or atomic fractured structures; tonal unions, full retraction of traditional harmony, which was change complicated sharp and multi-sound complexes. Instrumental timbre deformation, the vocal art is experiencing deformation too; everywhere the negativity of the emotion causes negativity of the means of musical expression, and its destructive conscious understanding, which reveals the contradictions of disharmony and uncoordinated resistance.

Thus, considering philosophical issues of new music, Adorno puts the question of new dialect about “establishment” and “rejection” in the music. For Adorno the establishment is characterized for the music which carries harmony, faith and eternal values, but he calls news denying music. In his opinion with the concept of “new music” the positive tone is incompatible – the establishment of the existence in its givens. The new music, in which the preference is given to dissonance, is considered as a disordered flood of the vowel, as expression of uncontrolled chaos, by this the new music express disharmony and fragmentation of the modern universe. Adorno believes that like a music, philosophy, if it really wants to walk in step with the time, has to cut off the ties with its past in order to expose the disharmony and uncoordinated contradictions of the world.

გამოყენებული ლიტერატურა:

Adorno Th. W. (2004). “Negative Dialectics”. The Taylor and Francis e-Library.

Анчел Е. (1979). Мифы потрясённого сознания. Политиздат.

თევზაძე გ. (2002). XX საუკუნის ფილოსოფიის ისტორია. უნივერსიტეტის გამომცემლობა.

წურწუმია რ. (2005). მეოცე საუკუნის ქართული მუსიკა: თვითმყოფადობა და ღირებულებითი ორიენტაციები. თბილ. სახ. კონსერვატორია.